

# Polcra való

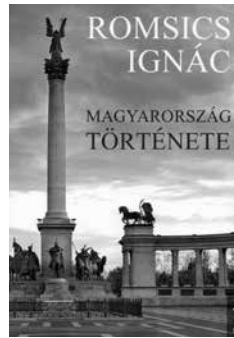
– főszerkesztői könyvajánlók –



„Szédítő a kötet igényessége. Nem tudnék megnevezni a mai magyar társadalmat érintő olyan fontos kérdést, amellyel a kötet ne foglalkozna mintaszerű interdiszciplinaritással.” – írja utószavában

Szelényi Iván. A 23 tanulmány szerzői – köztük ismert, vezető tudósok és fiatal, de nem kevésbé felkészült kutatók – az ország állapotának felmérését vállalták; az írások közös vonása a kritikai társadalomtudományi nézőpont. Hadd hívjam fel a figyelmet Tölgyessy Péter mértékadó helyzetértékelésére, Boda Zsolt demokratikus kultúrát definiáló téziseire, Szalai Ákosnak az államközpontú gondolkodásról írott esszéjére, Mellár Tamás gazdaságpolitikai alternatíváira, Urbán László bankrendszer elemzésére, Polónyi István oktatáspolitikai bírálatára, Kapitány Balázs és Spéder Zsolt demográfiai jövőképre, Lantos Gabriella komplett, új egészségbiztosítási rendszert vázoló tanulmányára. S akad még jó néhány téma: bürokrácia, korrupció, nyugdíjrendszer, energiaügy, bankrendszer, sajtószabadság stb. A könyv címlapja hajnali, ködös erdei sétányt ábrázol, az út végén felbukkanó fényvel. Vagy inkább alkonyt a lenyugvó nappal? Olvasás után eldönthető.

**Hegymenet. Társadalmi és politikai kihívások Magyarországon. Szerkesztette: Jakab András – Urbán László. Osiris Kiadó, Budapest, 2017. 468 o. ISBN 978-963-276-286-9**



A magyar történelem részletes bemutatásának legismertebb példái a „Hóman-Szekfű” (1928–32), a Molnár Erik szerkesztette két-kötetes (1964) és az akadémiai, csonkán maradt ún. „tízkötetes” (1976–89) művek. Egykötetes szintézis megírására kevesen vállalkoztak. E kategóriában 1945-től Mód Aladár és Molnár Erik, 1965 után húsz évig az Unger–Szabolcsi szerzőpáros több kiadást megért művei domináltak. A lista most Romsics Ignác munkájával bővült. Nem meglepő módon, hiszen e rendkívül termékeny történész elmúlt évtizedekben nyújtott teljesítménye számos előjelét adta ambíciózusságának. Elegendő csupán az általa írt *Magyarország története a XX. században* c. monográfiára (1999), a *Clió bűvöletében* c. magyar historiográfiai összefoglalására (2011) vagy a szerkesztésében megjelent, hat szerzős *Magyarország története* c. kézikönyvre (2007) utalni. Romsics igyekezett szembenézni múltunk vitatott vagy kényes kérdéseivel, ugyanakkor elfogultságtól mentes maradni. A tipográfiailag szépen kivitelezett, a fejezeteken belül lapszéli kiemelésekkel tagolt, közérthető és olvasható szöveg arányaiban megfelelően súlyozza az egyes korszakokat. Jegyzeteket csak az idézetekhez alkalmazott, a bibliográfia bőséges.

**Romsics Ignác: Magyarország története. Kossuth Kiadó, Budapest, 2017. 544 o. ISBN 978-963-09-9005-9**



Csehszlovákia az első világháborút lezáró békerendszer elemeként 1918-ban született, s nem élte túl a „rövid” huszadik századot. Létének alig 75 esztendeje telítve volt történelmi fordulatokkal. Míg a Masaryk-féle köztársaság Közép-Európa legdemokratikusabb államának számított, az országot a szudétánémet válság, majd a második világháború teljesen szétzilálta. Az újrakezdés felcsillanó esélye tovatűnt, az 1948-as kommunista hatalomátvétel végleg eldöntötte sorsát. Ám a szovjet blokkon belül sem maradt nyugton. Az önmagát túlélő sztálinizmus 1968-ban radikálisan ellenkezőjébe billent, de jött a „normalizáció” a „testvéri” szocialista országok segítségével. Václav Havelt a „bársonyos forradalom” az elnöki székbe emelte, az akkor már Cseh és Szlovák Köztársaságnak nevezett képződmény 1992 végén mégis megszűnt. A kötet ezeket a folyamatokat és fordulatokat mutatja be válogatott dokumentumokkal, frappáns bevezetőkkal. Tudta-e, hogy Csehszlovákia Clevelandben és Pittsburghban fogant? Hogy az olimpiai futóbjának Emil Zátopek ellenzéki vezéralakká vált? S hogy Miloš Jakeš pártfőtítkárs is megtartotta a maga zavaros „Kádár-beszédét”? A 172 dokumentum között például ezek is elolvashatók.

**Bencsik Péter: Csehszlovákia története dokumentumokban.** Napvilág Kiadó, Budapest, 2016. 520 o. ISBN 978-963-338-331-5



Aligha van rendhagyóbb katonai szolgálat a tábori lelkéssi hivatásnál. Az egyház és a *Biblia* tanítása a lelki és közösségi békéről szól, itt éppen ezek hiányoznak. A tábori püspök rendfokozata alapján a tábornoki kar tagja, ám létének értelme a háború civil dimenziójában érvényesül. Alárendeltjei ugyanebben a cipőben járnak, testközelből érzékelve az élet és a halál megszokhatatlan, mégis mindennapos, váltakozó eredményű összecsapását. Nem véletlenül volt első számú feladatuk a harctéri egyéni lelki gondozás. Demeter István az első világháború idején született a Jászságban. Egerben abszolválta a teológiát. Papi szolgálatát 1938-tól haláláig, 1977-ig Borsod, Heves, Szabolcs és Szolnok megyében látta el. A második világhéges alatt tartalékosként az ukrainai hadszíntérre vezényelték. Naplója az 1942. szeptember és 1943. október közötti bő egy évet fogja át, napi bejegyzésekkel, részletes eseményleírásokkal, olykor irodalmi igényű gondolatfutamokkal, miközben megőrizte humorát és kritikus szemléletét. Ízelítőt kapunk verseiből, nemkülönben saját fotóiból. A memoár első része 2014-ben látott napvilágot *Éveim*. Demeter István önéletríása címmel.

**Éveim. Demeter István önéletríása, 2. rész. A tábori lelkész hadinaplója 1942–1943. Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény, Sárospatak, 2016. 176 o. ISBN 978-615-80595-0-3**



Születésnapra kötetet kétféleképpen lehet készíteni. Vagy az ünnepeelt írásait gyűjtik alkalmi csokorba, vagy tisztelőinek publikációi jelennek meg. Nehéz eldönteni, melyik az elegánsabb megoldás. Hoppál Mihályt mindenestre a második verzióval köszöntötte huszonhat szerző, elsősorban néprajzkutatók. Ahogy a szerkesztők megfogalmazták: a „közvetítő” a vallási gyakorlatban megkerülhetetlen médium, mint pl. a sámánok, akiknek kutatása az ünnepeelt elsődleges szakterülete. Szakmai követői éppen ezt az átörökítő szándékot és hajlamot tisztelik benne, s ezt a kötet címében is kifejezésre juttatták. Hoppál Mihály ugyanis a tudományt közösségi tevékenységként műveli, hogy ahhoz más is hozzáérjen, s elvárja a hivatás szeretetét. A tanulmányok a *Sámánok nyomában* indulnak, a vallástudománnyal, a hagyományokkal és a hiedelmekkel teljesednek ki, majd folytatódnak a *Korok, jelek, kultúrák* és a *Mementók* között, végül *Hoppál Mihály nyomában* összegződnek. Ez utóbbi fejezetben e sorok írója bemutathatta a *Zempléni Múzsában* megjelent néprajzi témájú írásokat, annak kapcsán, hogy az ünnepeelt szerkesztőségünk megbecsült tanácsadója.

**Közvetítő. Tanulmányok Hoppál Mihály 75. születésnapjára.** Szerkesztette: Czövek Judit – Szulovszky János. Magyar Vallástudományi Társaság, Budapest, 2017. 340 o. ISBN 978-963-87696-7-1



Ismét egy téma, amelynek kiérleléséhez szükség volt a rendszerváltozás óta eltelt közel harminc évre. A cím plasztikus, hiszen a népfőiskola elsősorban alulról építkező, öntevékeny és önnevelést serkentő, ismeretterjesztő közművelődési forma. A fogalom Sárospatakon nem igényel magyarázatot, a pataki kollégium 1936-os kezdeményezését mindenki ismeri. A kötet az 1988-ban alakult hazai csúcsház, a Magyar Népfőiskolai Társaságra fókuszálva tekinti át a mozgalom történetét. A bibliográfiai adatokban szereplő intézménynév tehát alcím, s nem kiadó. T. Kiss Tamás széles forrásbázison, az MNT iratanyagát feldolgozva, az előzmények vonatkozásában számos korábbi közleményt hasznosítva, történeti keretben kíséri végig a társaság fejlődését, harcait, eredményeit. Imponáló a nemzetközi összefüggések és kapcsolatok, projektek ismertetése. Dokumentumok és fotók vezetnek át a könyv második részéhez, amelyben Tibori Timea oral history-szerű interjúi olvashatók az MNT két meghatározó vezetőjével, Sz. Tóth Jánossal és Mihályfi Mártával. Igényes olvasmányt vehetünk kézbe, terjedelme indokolt, időszerűsége vitathatatlan, tartalma és üzenete tanulságos.

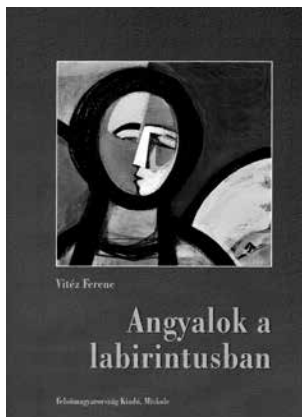
**T. Kiss Tamás – Tibori Timea: Civil kurázi.** Magyar Népfőiskolai Társaság, Bibó István Népfőiskolai Alapítvány, Kővágóörs, 2017. 472 o. ISBN 978-963-12-9924-3





Régóta hiányzott a könyvesboltokból az átfogó, népszerűsítő jelleggel megírt hazai színháztörténet. A máig befejezetlen akadémiai szintézis (*Magyar színháztörténet*) 1990 óta jelenik meg, első három kötete 1949-ig jutott el. Egykötetes verzió utoljára 1962-ben (!) látott napvilágot, Hont Ferenc szerkesztésében, közel tucatnyi kutató közös munkájaként. Ezzel szemben a most ismertetett könyv egyetlen szerző műve, és nem is rendszeres (azaz: intézményközpontú) színháztörténet, hanem a *színháztörténet* történetét meséli el. Sirató Ildikó vallja, hogy a színház a kultúránk része, személyes és közösségi életünk tükré. Nemcsak a legösszetettebb művészeti ág, de egyúttal társadalmi fórum is. Az első magyar nyelvű színházi előadástól (1790) napjainkig hosszú utat járunk be. Megismerkedünk a színházak fejlődésével, a drámairodalom kiteljesedésével, a szcenika, a beszéd- és mozgáskultúra, a színpadi tánc eszköztárának bővülésével, emellett műfaj- és eszmétörténeti áttekintést kapunk. Felbukkanak az egyes korszakok vezető színészei és rendezői. Szemléletesek az illusztrációk: plakátok, régi nyomatok, fotók, jelmez- és díszlettervek. A didaktikailag jól felépített mű a szakkifejezések szótárával zárul.

**Sirató Ildikó: A magyar színháztörténet rövid története.** Holnap Kiadó, Budapest, 2017. 272 o. ISBN 978-963-349-146-1



Írni és olvasni jó: számomra ez a fő üzenete Vitéz Ferenc munkáinak. Kitűnik belőlük a humán műveltség átütő ereje, a szavak társadalomformáló hatásába vetett hit. A kulcskérdés a műfaj, jelen esetben az igényes esszé. A mércét a nagy elődök, Montaigne és Macaulay, nálunk Cs. Szabó László és Németh László magasra tették. S éppen Vitéz Ferenc kötetei bizonyítják, hogy ezek a szintek elérhetők. A mű – mint már ismerttetett előzménye, az *Angyalkapuk és szövegjáratok* – a vizuális kultúrával és a szépirodalommal foglalkozik. A művészetelméleti megközelítésű cikkek mellett kiemelt helyen áll Holló László, felbukkan Aknay János, Bertha Zoltán, Józsa Judit, Váci András életműve, Comenius öröksége. Egyértelmű, hogy a szerző tartalmegnyitó beszédei nem csupán retorikai értelemben véve komoly teljesítmények. Az irodalomtörténeti rész az újraolvasások jegyében fogant. Kölcsey, Ady, Kiss Tamás és Ladányi Mihály lírája, Móricz prózája – széles ív a *Himnusz*tól a 20. század végéig. Az utolsó blokk a literatúra és az újságírás kapcsolatát vizsgálja Krúdy, Tamási Áron és Tóth Árpád életművét elemezve. A kötet igazolja, hogy értékes írások újraközlése képes minőségi többletet nyújtani.

**Vitéz Ferenc: Angyalok a labirintusban.** Irodalmi és művészeti tanulmányok, esszék. Felsőmagyarország Kiadó, Miskolc, 2016. 380 o. ISBN 978-615-5354-24-3